

ЮРИДИЧНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ОКРЕМІ ПОРУШЕННЯ ПРАВИЛ ДОРОЖНЬОГО РУХУ

LEGAL RESPONSIBILITY FOR INDIVIDUAL VIOLATIONS OF TRAFFIC RULES

Світличний О.П., д.ю.н., професор,
професор кафедри цивільного та господарського права
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Сучасний розвиток суспільних відносин в Україні неможливо уявити без правил дорожнього руху, регламентація якого регламентується нормами різних галузей права. Порухення правил дорожнього руху це основна причина аварійності. Одним з основних елементів правового механізму забезпечення правил дорожнього руху в Україні виступає інститут юридичної відповідальності. Здійснено фрагментарний аналіз наукових думок вчених-правознавців щодо визначення терміну «юридична відповідальність».

На підставі аналізу нормативно-правових актів, судової практики, у статті звертається увага на фактори, що впливають на класифікацію діяння у разі порушення особою правил дорожнього руху та юридичної відповідальності за порушення правил дорожнього руху, а також підстав звільнення від такої відповідальності. Здійснено аналіз положень офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України. Розглянуто теоретичні та практичні питання притягнення особи до кримінальної відповідальності (ст. 286 КК України), положень ст. 23 (відшкодування моральної, немайнової шкоди), ст. 1187 (Відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки) ЦК України, глави 13-Б, ст. 15, ст. 122, ст. 124, ст. 125 КУпАП, щодо притягнення до адміністративної та дисциплінарної відповідальності у сфері дорожнього руху. Проаналізована судово практика де звертається увага як на підстави притягнення, так і звільнення особи від юридичної відповідальності за порушення правил дорожнього руху.

Зроблено висновок, що в залежності від належності правової норми, що порушена за порушення правил дорожнього руху, до особи може бути застосовано різні види юридичної відповідальності, проте, детальний аналіз чинного законодавства та судової практики, вказують на те, що за певних обставин, особа може бути звільнена від юридичної відповідальності за порушення ПДР.

Ключові слова: дорожній рух, закон, відповідальність, суд.

The modern development of social relations in Ukraine cannot be imagined without traffic rules, the regulation of which is regulated by norms of various branches of law. Violation of traffic rules is the main cause of accidents. One of the main elements of the legal mechanism for ensuring traffic rules in Ukraine is the institute of legal responsibility. A fragmentary analysis of the scientific opinions of legal scholars regarding the definition of the term «legal responsibility» was carried out.

Based on the analysis of regulatory legal acts, court practice, the article draws attention to the factors affecting the classification of an act in case of violation of traffic rules by a person and legal responsibility for violation of traffic rules, as well as grounds for exemption from such responsibility. The analysis of the provisions of the official interpretation of the provisions of paragraph 22 of the first part of Article 92 of the Constitution of Ukraine was carried out. The theoretical and practical issues of bringing a person to criminal responsibility (Article 286 of the Criminal Code of Ukraine), the provisions of Article 23 (compensation for moral, non-property damage), Art. 1187 (Compensation for damage caused by a source of increased danger) of the Central Committee of Ukraine, Chapter 13-B, Art. 15, Art. 122, Article 124, Art. 125 of the Code of Administrative Offenses, regarding bringing to administrative and disciplinary responsibility in the field of road traffic. The judicial practice is analyzed, where attention is paid both to the grounds of arrest and release of a person from legal responsibility for violating traffic rules.

It was concluded that depending on the appropriateness of the legal norm violated for violating traffic rules, different types of legal responsibility may be applied to a person, however, a detailed analysis of current legislation and court practice indicate that under certain circumstances, a person can to be released from legal liability for traffic violations.

Key words: traffic, law, responsibility, court.

Постановка проблеми. В умовах сьогодення неможливо представити будь-яку суспільно корисну діяльність без транспортних засобів, що перевезуть пасажирів, вантажі, здійснюють інші види перевезень, задіяно широке коло учасників дорожнього руху, які зобов'язані знати й неухильно виконувати вимоги правил дорожнього руху. Порухення правил дорожнього руху це основна причина аварійності. Одним з основних елементів правового механізму забезпечення правил дорожнього руху в Україні виступає інститут юридичної відповідальності. Проте, як свідчить аналіз судової практики, за певних обставин особа може бути звільнена від юридичної відповідальності.

Аналіз останніх публікацій. Питання юридичної відповідальності за правопорушення правил дорожнього руху досліджувалося у працях: В. Безчасного, Т. Гуржія, О. Гулак, О. Дубенка, Т. Коломоєць, В. Колпакова, Г. Пономаренко, О. Солманової, А. Собакаря та ін., однак питання правового регулювання юридичної відповідальності за порушення правил дорожнього руху містять ряд прогалин, що вимагає подальшого аналізу.

Метою статті є дослідження підстав юридичної відповідальності та звільнення від відповідальності за окремі порушення правил дорожнього руху.

Вклад матеріалу дослідження. Юридична відповідальність являє собою вид соціальної відповідальності,

отождоженість з покаранням правопорушника до якого застосовуються заходи державного примусу, передбачених нормами законодавства.

Варто зазначити, що серед науковців виникають дискусії навколо терміну «юридична відповідальність» чи «правова відповідальність» та який кращий термін краще застосовувати. Не вдаючись до наукової дискусії з цього питання, зосередимо свою увагу на найбільш вживаному в юридичній літературі терміну «юридична відповідальність».

Зокрема, відомий вчений у теорії права П.М. Рабінович кваліфікує юридичну відповідальність як закріпленій у законодавстві й забезпечуваний державою юридичний обов'язок правопорушника зазнати примусового позбавлення певних цінностей, що йому належали [1, с. 17]. О.Ф. Скакун характеризує юридичну відповідальність як охоронне явище, а саме як передбачений законом вид і міру державно-владного (примусового) притерпіння особою позбавлення особистого, організаційного та майнового характеру за скоєне правопорушення [2, с. 466]. Автори підручника «Теорія держави і права. Академічний курс», вважають, що юридична відповідальність – це застосування в особливому процесуальному порядку до особи, яка вчинила правопорушення, засобів державного примусу, передбачених санкцією правової норми [3, с. 502].

Найбільш широкий виріз юридичної відповідальності надає В.К. Колпаков, на думку якого юридична відповідальність як засіб впливу займає особливе місце серед інших засобів державного примусу, оскільки здатна відігравати роль універсального засобу впливу на учасників відносин, припиняючи правопорушення, забезпечуючи покарання порушника, нерідко одночасно з тим – поновлення порушеного стану правовідносин, а відтак – впливаючи на правосвідомість учасників правовідносин і тим самим попереджуючи правопорушення у майбутньому [4, с. 76].

Як бачимо, незважаючи на різні трактування науковці розглядають юридичну відповідальність через призму правопорушення, яка виконує багатофункціональну функцію – каральну, упереджувальну, поновлювальну та виховну, через суб'єкта такої відповідальності.

Підсумуючи аналіз наведених наукових думок, маємо підстави відмітити, що у своїй більшості науковці пов'язують термін «юридична відповідальність» із вченим правопорушенням, що тягне державний примус, передбачений нормою закону. Відповідно до положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції України виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності; діяння, які є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями, та відповідальність за них [5]. Конституційний Суд України щодо офіційного тлумачення положень пункту 22 частини першої статті 92 Конституції дійшов висновку, що вказане положення треба розуміти так, що ним безпосередньо не встановлюються види юридичної відповідальності. За цим положенням виключно законами України визначаються засади цивільно-правової відповідальності, а також діяння, що є злочинами, адміністративними або дисциплінарними правопорушеннями як підстави кримінальної, адміністративної, дисциплінарної відповідальності, та відповідальність за такі діяння. Зазначені питання не можуть бути предметом регулювання підзаконними нормативно-правовими актами [6].

Взявши за основу вказані види юридичної відповідальності, закріплені в Основному Законі, розглянемо окремі та найбільш проблемні питання застосування юридичної відповідальності за порушення правил дорожнього руху.

Розділом XI Кримінального кодексу України передбачена кримінальна відповідальність за злочини проти безпеки руху та експлуатації транспорту (ст. ст. 276-292) [7]. Серед значної кількості статей КК привертає увагу ст. 286 «Порушення правил безпеки дорожнього руху або експлуатації транспорту особами, які керують транспортними засобами». Під транспортними засобами в цій статті слід розуміти всі види автомобілів, трактори та інші самохідні машини, трамваї і тролейбуси, а також мотоцикли та інші механічні транспортні засоби.

Важливою умовою безпечної роботи транспортних засобів є дотримання всіма учасниками правил безпеки руху та експлуатації транспорту. Основним і безпосереднім об'єктом злочину, передбаченого ст. 286 КК є безпека руху й експлуатації транспорту, а його додатковим об'єктом – здоров'я та життя особи. Об'єктивна сторона злочину включає такі обов'язкові ознаки 1) діянням; 2) обстановку; 3) наслідки; 4) причинний зв'язок між діянням і наслідками.

Діяння при вчиненні цього злочину завжди пов'язане з недотриманням вимог відповідних нормативних актів – правил безпеки руху та експлуатації транспортних засобів. Обстановка вчинення злочину характеризується тим, що діяння вчиняється та настають наслідки в обстановці дорожнього руху, тобто в процесі руху транспортного засобу.

Кримінальна відповідальність за ст. 286 настає за умови заподіяння потерпілому фізичної шкоди, яка є не менш небезпечною, ніж середньої тяжкості тілесне ушкодження. Тобто, тілесне ушкодження не небезпечним для життя і не потягло за собою наслідків у вигляді спричи-

нення смерті потерпілого або заподіяння особі тяжкого тілесного ушкодження, але при цьому є таким, що спричинило тривалий розлад здоров'я, або значну стійку втрату працездатності менш як на одну третину.

Ознаками ушкодження середньої тяжкості є: а) відсутність небезпеки для життя; б) відсутність наслідків тяжкого тілесного ушкодження (небезпека для життя; втрата будь-якого органа або втрата органом його функцій; душевна хвороба; розлад здоров'я, поєднаний зі стійкою втратою працездатності не менш ніж на одну третину; переривання вагітності; невивірне знівечення обличчя); в) тривалий розлад здоров'я; г) стійка втрата працездатності менш ніж на одну третину. Тривалий належить вважати розлад здоров'я строком понад 3 тижні (більш як 21 день). Під стійкою втратою працездатності менш як на одну третину належить розуміти втрату загальної працездатності від 10% до 33%.

Судово-медичне визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень проводиться згідно з Кримінальним та Кримінально-процесуальним кодексами України та Правилами судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень, затверджені наказом Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01. 1995 р. [8].

Кваліфікуючими ознаками злочину є: смерть потерпілого або заподіяння тяжкого тілесного ушкодження (ч. 2 ст. 286). За частиною 3 ст. 286 злочин кваліфікується у разі спричинення загибелі кількох осіб, коли смерть осіб була результатом однієї дорожньої події.

Суб'єкт злочину загальний. При цьому не має значення наявність чи відсутність в особи посвідчення водія та право на володіння чи користування транспортним засобом.

Суб'єктивна сторона злочину визначається ставленням винного до наслідків і в цілому характеризується необережною виною.

Проте, як свідчить практика, нерідко коли внаслідок протиправних дій пішохода, який порушив ПДР, тобто обставини, які пом'якшують або скасовують кримінальну відповідальність водія. Зокрема, у постанові від 08.12.2020 р. у справі № 278/1306/17, суд зазначає, що дорожній рух становить діяльність з підвищеним ризиком, під час якої можуть виникати непередбачувані ситуації як в силу певних зовнішніх факторів (наприклад, завалів або поваленого дерева), так і в силу людських помилок, необережності, необачності, а також і порушення правил дорожнього руху. Тому на всіх учасників дорожнього руху покладається обов'язок дотримуватися не лише чітко визначених правил, як, наприклад, обмеження швидкості або заборони проїзду, але й загальних засад безпеки руху, що визначаються дорожньою обстановкою, що склалася. Водій юридично зобов'язаний бути уважним, стежити за дорожньою обстановкою, відповідно реагувати на її зміну (пункт 2.3 ПДР) та в разі виникнення небезпеки для руху або перешкоди, яку об'єктивно спроможний виявити, негайно вжити заходів для зменшення швидкості аж до зупинки транспортного засобу або безпечного для інших учасників руху об'їзду перешкоди (пункт 12.3 ПДР). Закон не передбачає модифікації цих обов'язків або звільнення від них залежно від причин виникнення перешкоди, тому ці причини можуть включати також і порушення ПДР іншим учасником дорожнього руху. Виходячи з цих міркувань, Суд дотримується думки, що визначальним фактором для визначення відповідальності водія за наслідки ДТП є об'єктивна можливість виявити небезпеку і технічна можливість уникнути спричинення цих наслідків [9].

В іншій постанові ККС ВС від 23.02. 2021 р. у справі № 175/777/15, суд ухвалив вирок Дніпропетровського районного суду Дніпропетровської області, ухвалу Дніпропетровського апеляційного суду залишив без змін, а особу визнано невинуватим у пред'явленому обвинуваченні у вчиненні кримінального правопорушення, передбаче-

ного ч. 2 ст. 286 КК, і виправдано за недоведеністю вчинення ним кримінального правопорушення. Суд зазначає, що огляд місця ДТП – це початкова та невідкладна слідча дія, спрямована на дослідження території, де відбулася подія, що має ознаки злочину, або настав її результат, зміст якої утворює комплекс пізнавально-посвідчувальних операцій, що включають пошук, виявлення, закріплення, вилучення, дослідження, перевірку та оцінку слідів злочину та інших речових доказів. Правильність складання протоколу огляду місця події має важливе значення для подальшого відтворення подій дорожньо-транспортної пригоди та носить інформативний характер для проведення подальших експертних у кримінальному провадженні. Суд повторно дослідив висновки судових експертів та погодився з висновком суду першої інстанції, що жоден із досліджених експертних висновків не містить беззаперечних відомостей про порушення саме водієм вимог ПДР, яке перебуває у причинному зв'язку з подією ДТП, як і не містять їх і інші об'єктивні докази [10].

При цьому слід врахувати, що потерплий має право на відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки (ст. 1187 ЦК). Відповідно до норм цієї статті джерелом підвищеної небезпеки є діяльність, пов'язана з використанням, зберіганням або утриманням транспортних засобів, механізмів та обладнання, використанням, зберіганням хімічних, радіоактивних, вибухо- і вогнебезпечних та інших речовин, утриманням диких звірів, службових собак та собак бійцівських порід тощо, що створює підвищену небезпеку для особи, яка цю діяльність здійснює, та інших осіб. Шкода, завдана джерелом підвищеної небезпеки, відшкодовується особою, яка на відповідній правовій підставі (право власності, інше речове право, договір підряду, оренди тощо) володіє транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом, використання, зберігання або утримання якого створює підвищену небезпеку. Особа, яка здійснює діяльність, що є джерелом підвищеної небезпеки, відповідає за завдану шкоду, якщо вона не доведе, що шкоди було завдано внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого [11].

Варто зазначити, що не визнається володільцем джерела підвищеної небезпеки і не несе відповідальності за шкоду перед потерпілим особою, яка управляла джерелом підвищеної небезпеки в силу виконання своїх трудових обов'язків перед володільцем джерела підвищеної небезпеки.

При відшкодування шкоди слід звернути увагу на судову практику із розгляду такої категорії справ. Як зазначається із Узагальнення судової практики розгляду судами цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки. Так, не вважається джерелом підвищеної небезпеки велосипед, оскільки цей транспортний засіб не має двигуна, а рухається внаслідок дії мускульної сили людини, яка знаходиться на ньому, отже, його експлуатація є повністю контролюваною. У переважній більшості, як свідчить практика, суди розглядають цивільні справи про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки внаслідок дорожньо-транспортних пригод, які сталися за участю наземних транспортних засобів. Під час розгляду таких справ слід враховувати, що відповідно до п. 1.10 ПДР України механічний транспортний засіб – транспортний засіб, що приводиться в рух за допомогою двигуна. Цей термін поширюється на трактори, самохідні машини і механізми (крім транспортних засобів, робочий об'єм двигуна яких не перевищує 50 куб. см), а також тролейбуси та транспортні засоби з електродвигуном потужністю понад 3 кВт.

За визначенням цього пункту ПДР, мопед – двоколісний транспортний засіб, що має двигун з робочим об'ємом до 50 куб. см. Отже, хоча він і не належить до механічних транспортних засобів, наявність у нього двигуна відповідно до положень ч. 1 ст. 1187 ЦК дає підстави вважати мопед джерелом підвищеної небезпеки. Якщо неправомір-

ному заволодінню іншою особою транспортним засобом, механізмом, іншим об'єктом сприяла недбалість її власника (володільця), шкода, завдана діяльністю щодо його використання, зберігання або утримання, відшкодовується ними спільно, у частці, яка визначається за рішенням суду з урахуванням обставин, що мають істотне значення [12].

Слід врахувати постанову ВС у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 05.09.2019 р. який у справі № 234/16272/15-ц, зазначив, що суд не врахував, що при розгляді справи про цивільно-правові наслідки дій особи, стосовно якої ухвалено постанову суду у справі про адміністративне правопорушення, ця постанова обов'язкова для суду з питань, чи мали місце ці дії та чи вчинені вони цією особою. Тому, розглядаючи цей позов, суд не вправі обговорювати вину такої особи, а може вирішувати питання лише про розмір відшкодування. У такому разі і призначення відповідної експертизи не вимагається.

За викладених обставин колегія суддів об'єднаної палати Касаційного цивільного суду не вбачає підстав для відступлення від правового висновку Касаційного цивільного суду у складі ВС про те, що постанова суду про відсутність в діях водія складу адміністративного правопорушення, передбаченого статтею 124 КУпАП, звільняє такого водія від відшкодування майнової шкоди, завданої внаслідок ДТП [13].

Отже, відсутність у діях водія складу адміністративного правопорушення звільняє його від відшкодування майнової шкоди, завданої внаслідок ДТП.

З огляду на стан наших доріг бувають випадки коли внаслідок пошкодження автомобільної дороги завдається майнова шкода водію транспортних засобів та заподіюється фізична шкода. Так, позивач звернувся з позовом до Служби у Херсонській області, третя особа – Державне підприємство «Херсонський облавтодор» про стягнення збитків у розмірі 232 723,67 грн та моральної шкоди у розмірі 90 000,00 грн, заподіяних внаслідок ДТП.

Рішенням Нововоронцовського районного суду Херсонської області від 15 травня 2019 року позов задоволено частково, стягнуто із Служби автомобільних доріг у Херсонській області на користь позивача відшкодування матеріальної шкоди у розмірі 232 723,67 грн і судові витрати у розмірі 2 327,24 грн. У задоволенні позовних вимог щодо стягнення з Служби автомобільних доріг у Херсонській області 90 000,00 грн моральної шкоди, судового збору у розмірі 1378,00 грн – відмовлено. У постанові Верховний Суд у складі постійної колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду, у справі № 660/29/16-ц від 07.12.2020 р., зазначено, що згідно з наданою до протоколу про адміністративне правопорушення схемою з місця ДТП на 19 км + 900 м дороги Т-04-03, яка шириною 7,5 м, зафіксовано пошкодження автомобільної дороги у вигляді чотирьох вибоїн, одна з яких на полосі руху саме його автомобіля мала розміри довжиною 2,7 м, шириною 3,7 м і глибиною 8 см, внаслідок чого автомобіль позивача перетворився на металобрухт, його неможливо відремонтувати. Протягом тривалого часу позивач перебуває у пригніченому стані, від чого страждає не лише він, а і його родина, що призвело до розладу стосунків у сім'ї. У день ДТП позивач разом з братом і сином їхали на заздалегідь запланований відпочинок на морі, однак в результаті вказаних подій вони були його позбавлені. Окрім того, його син переніс важкий психологічний стрес і до теперішнього часу боїться їздити в автомобілях. Також, свій автомобіль позивач використовував у професійній діяльності, яка вимагала швидкого пересування, однак, на даний час він позбавлений такої можливості, наслідком чого є погіршення його фінансового становища, що відобразилося на його психологічному стані.

Суд постановив, касаційну скаргу Служби автомобільних доріг у Херсонській області залишити без задоволення. Рішення Нововоронцовського районного суду

Херсонської області від 15.05.2019 р. у незмінній частині та постанову Херсонського апеляційного суду від 14.11.2019 року залишити без змін На користь позивача із Служби автомобільних доріг у Херсонській області стягнуто майнової шкоди до 218 719,67 грн і судовий збір до 1 294,77 грн. У решті рішення суду залишено без змін [14].

Що стосується відшкодування моральної шкоди, згідно п. 3 ч. 2 ст. 23 ЦК моральна шкода полягає у душевних стражданнях, яких фізична особа зазнала у зв'язку із знищенням чи пошкодженням її майна [11]. Оскільки моральна шкода відшкодовується незалежно від майнової шкоди, яка підлягає відшкодуванню, та не пов'язана з розміром цього відшкодування. ЦК не встановлює її ні мінімального, ні максимального розміру, оскільки не має і не може бути точних критеріїв майнового вираження душевного страждання.

На нашу думку, попереднім судовим інстанціям при розгляді попередньої справи необхідно було врахувати Постанову Пленуму Верховного Суду України від 25.05.2001 р. № 5, згідно п. 9 постанови розмір відшкодування моральної (немайнової) шкоди суд визначає залежно від характеру та обсягу страждань (фізичних, душевних, психічних тощо), яких зазнав позивач, характеру немайнових втрат (їх тривалості, можливості відновлення тощо) та з урахуванням інших обставин. Зокрема, враховуються стан здоров'я потерпілого, тяжкість вимушених змін у його життєвих і виробничих стосунках, ступінь зниження престижу, ділової репутації, час та зусилля, необхідні для відновлення попереднього стану, добровільне – за власною ініціативою чи за зверненням потерпілого – спростування інформації редакцією засобу масової інформації. При цьому суд має виходити із засад розумності, виваженості та справедливості [15].

Щодо дисциплінарної відповідальності за порушення ПДР, то як випливає із ч. 4 ст. 15 КУпАП, при порушенні правил дорожнього руху водіями транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту – військовослужбовцями строкової служби, а також вчиненні ними військових адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-Б цього Кодексу, штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. У випадках, зазначених у цій статті, органи (посадові особи), яким надано право накладати адміністративні стягнення, передають матеріали про правопорушення відповідним органам для вирішення питання про притягнення винних до дисциплінарної відповідальності [16].

Викладене можна доповнити постановою Великоновосілівського районного суду Донецької області від 17.03.2021 р. (справа № 220/422/21) де вказується за необхідне передати матеріали справи про адміністративне

правопорушення відносно особи за ст.124 КУпАП до військової частини А1088 для вирішення питання про притягнення винного до дисциплінарної відповідальності. На підставі наведеного, керуючись ст. ст.15, 276, 278, 283, 284 КУпАП, матеріали справи про адміністративне правопорушення відносно особи за ст.124 КУпАП передати військовій частині А1088 (м. Херсон, вул. Польова, 1) для вирішення питання про притягнення винного до дисциплінарної відповідальності [17].

Висновки. Здійснене дослідження окремих положень порушення правил дорожнього руху, вказує на те, що в залежності від належності правової норми, що порушена, передбачена кримінальна відповідальність – суспільно небезпечне діяння (дія або бездіяльність), вчинене суб'єктом злочину.

Відшкодування шкоди завданої джерелом підвищеної небезпеки, покладається на володільця джерела. Характерними ознаками володільця джерела підвищеної небезпеки – юридична і матеріальна ознаки. За юридичною ознакою володільцем визнається тільки та особа, яка володіє певним правом щодо джерела підвищеної небезпеки. Згідно з матеріальною ознакою володільцем визнається той власник або володільця джерела підвищеної небезпеки, який одночасно його використовує, зберігає або утримує. Володільця джерела підвищеної небезпеки може бути звільнений від відповідальності судом внаслідок непереборної сили або умислу потерпілого.

Адміністративна відповідальність є найбільш поширеним видом юридичної відповідальності за порушення правил дорожнього руху настає, якщо ці порушення за своєю характером не тягнуть за собою відповідно до закону кримінальної відповідальності. Адміністративне правопорушення вчинене за порушення правил дорожнього руху є протиправною дією (бездіяльністю), тобто діянням забороненим законом. У разі порушення правил, передбаченого частиною 2 ст. 122 КУпАП, до особи може бути застосовано попередження, яке відповідно до положень ст. 125 КУпАП, є єдиним адміністративним стягненням.

Дисциплінарна відповідальність за порушення правил дорожнього руху може застосовуватися тільки до водіїв транспортних засобів Збройних Сил України або інших утворених відповідно до законів України військових формувань та Державної спеціальної служби транспорту – військовослужбовцями строкової служби, а також вчиненні ними військових адміністративних правопорушень, передбачених главою 13-Б КУпАП, штраф як адміністративне стягнення до них не застосовується. Матеріали про правопорушення передаються відповідним органам, їхнім посадовим особам для вирішення питання про притягнення таких осіб до дисциплінарної відповідальності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Рабінович П. М. Основи загальної теорії права та держави. К.: Юрінком Інтер, 1994. 324 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права: Підручник / Пер. з рос. Харків: Консум, 2001. 656 с.
3. Академічний курс: Підручник/За ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і доп. К.: Юрінком Інтер, 2008. 668 с.
4. Колпаков В. Адміністративна відповідальність: сутність поняття і підстав Господарський процес. 2003. № 6. С. 75–79.
5. Конституція України прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 року. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
6. Рішення Конституційного Суду України від 13.07. 2001 р. Справа № 1-39/2001. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v011p710-01#n54>
7. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. № 2341-III. *Відомості Верховної Ради України*. 2001. № 25-26. Ст.131.
8. Правила судово-медичного визначення ступеня тяжкості тілесних ушкоджень: наказ Міністерства охорони здоров'я України № 6 від 17.01.1995 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0255-95>
9. Постанова Верховного Суду у складі Касаційного кримінального суду від 08.12. 2020 р. Справа № 278/1306/17. URL: https://zakon.cc/court/document/read/94264608_6534421e.
10. Постанова Касаційний кримінальний суд у складі Верховного Суду від 23.02. 2021 р. Справа № 175/777/15. URL: https://zakon.cc/court/document/read/95242075_6bc8eab7.
11. Цивільний кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № *Відомості Верховної Ради України*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
12. Узагальнення судової практики розгляду судами цивільних справ про відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки у 2010–2011 роках : Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/VRR00055>

13. Постанова Верховного Суду у складі Об'єднаної палати Касаційного цивільного суду від 05.09.2019 р. Справа № 234/16272/15-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/84305020>

14. Постанова Верховний Суд у складі постійної колегії суддів Другої судової палати Касаційного цивільного суду від 07.12.2020 р. Справа № 660/29/16-ц. URL: <https://verdictum.ligazakon.net/document/84305020>

15. Про внесення змін та доповнень до постанови Пленуму Верховного Суду України від 31 березня 1995 р. № 4 «Про судову практику в справах про відшкодування моральної (немайнової) шкоди»: постанова Пленуму Верховного Суду України від 25.05.2001 р. № 5. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_0005700-01#Text.

16. Кодекс України про адміністративні правопорушення: Закон України від 07.12.1984 р. № 8074-10. *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.

17. Постанова Великоновосілківського районного суду Донецької області від 17.03.2021 р. Справа № 220/422/21. URL: <https://vkursi.pro/vsudi/decision/95589023>.